

Protocol dalla 2. radunonza generala

venderdis, ils 24 da matg 2013 ell'aula dalla casa da scola a Glion

Perstgisas: Conradin Caduff, Brida Sgier Gartmann

Tractandas:

1. Beinvegni
2. Approbaziun dalla gliesta da tractandas
3. Elecziun da dus dumbravuschs
4. Approbaziun dil protocol dalla radunonza generala digl 1. da zercladur 2012
5. Rendaquen ed approbaziun dil quen 2012
6. Preventiv per igl onn 2013/14
7. Rapport dil president
8. Rapports da commembras e commembers da suprastonza
9. Elecziuns
10. Mieds d' instrucziun
11. Program da lavur
12. Pro Idioms Engiadina
13. Varia

1. Beinvegni

Il president Heinrich Berther beneventa cordialmein tut ils presents, en special ils representants dalla Pro Idioms Engiadina, dalla Surselva Romontscha e dalla Ligia Romontscha. Il plaid da beinvegni dil president ei aschuntaus al protocol.

2. Approbaziun dalla gliesta da tractandas

La gliesta da tractandas vegn approbada unanimamein.

3. Elecziun da dus dumbravuschs

Sco dumbravuschs vegnan elegi Roman Cantieni da Glion e Vitus Gartmann da Sevgein.

4. Approbaziun dil protocol dalla emprema radunonza generala digl 1. da zercladur 2012

Il protocol ei staus publicaus sin la pagina d'internet. El vegn approbaus unanimamein cun engraziament ad Inge Venzin.

5. Rendaquen ed approbaziun dil quen 2012/13

La cassiera Adelina Vincenz presenta il quen. Cun expensas totalas da 75'505.90 frs. ed entradas da 72'121.- frs. ei seresultau ina sminuziun da facultad da 3'384.90 frs. Ei resta in capital agen da frs. 4539.75. Il revisur ser Jan-Andrea Bernhard conferma ch'il quen seigi menaus en uorden e che las quittanzas seigien avon maun. El recamonda d'approbar il quen. Il quen vegn approbaus unanimamein. Il president engrazia alla cassiera ed als revisurs.

6. Preventiv per igl onn 2013/14

Il preventiv preveda expensas da 77'000.- frs. ed entradas da 50'000.- frs. cun in deficit da 27'000.- frs. Igl ei previu cuosts da 48'000.- frs. per la cuntinuaziun dil mied da romontsch ACCESS dalla 2. entochen la 9. classa. Las persunas che lavuran vid il mied fan lur lavur gratuitamein.

7. Rapport dil president

Il president Heinrich Berther engrazia alla suprastanza dalla Pro Idioms per sia gronda lavur e buna collaboraziun. Medemamein engrazia el als commembers ed allas commembras per lur sustegn. En siu rapport resumescha il president ils pli impurtonts fatgs:

Il Memorandum: Grazia al Memorandum (model da coesistenza) ei vegniu scaffiu ina situaziun oreifra ella nova lescha da scola en favur dils idioms.

Il document da convivenza: Ina gronda maioritad da persunalitads dalla scola, politica, cultura ed economia ha suttascret il document da convivenza realisaus dalla Pro Idioms. Quei document sedistanziescha d'ina iniziativa cantunala planisada d'adherents dil rumantsch grischun per sfurzar si als Romontschs il rumantsch grischun en scola entras la maioritad tudestga.

Il mied d'instrucziun Access: Il president engrazia a Francestg Friberg ed Adrian Cathomas, ils meinaproject dil mied d'instrucziun Access, ed allas circa 90 personas che han luvrau gratuitamein, seigi quei vid il mied d'instrucziun Access ni vid auters mieds d'instrucziun els idioms.

La lavur strategica e politica: Contonscher enzatgei per ils idioms sin palancau cantunal ei mender che dad arar prau dir. Success tier las instanzas cantunals dat ei mo entras gronda pressiuin politica da pliras varts.

Coordinaziun cun l'Engiadina: Quella collaboraziun ei fetg buna ed enorm necessaria. Mo la via communabla garantiescha il success.

Surselva Romontscha: La Surselva Romontscha ha ina suprastanza nova che teidla la basa e sviluppescha projects en favur dalla maioritad.

Collaboraziun cun la Ligia Romontscha: La collaboraziun cun la Ligia Romontscha ei stada fetg buna. Entras la Ligia Romontscha ei la PI daventada partenaria da negoziaziun dil cantun.

Ulteriuras informaziuns suondan els rapports dils commembers da suprastanza.

8. Rapports da commembras e commembers da suprastanza

Ils commembers da suprastanza Curdin Maissen, Tresa Deplazes e Carin Cadruvi informeschan sur dils suandonts temas: la statistica dils commembers dalla PRO IDIOMS, la calculaziun dils cuosts per mieds d'instrucziun e la situaziun ellas vischnauncas ch'ei returnadas agl idiom en scola. Ina resumaziun dils rapports vegn repartida alla fin dalla radunonza a tuts presents e vegn era aschuntada en quella fuorma al protocol.

9. Elecziuns

Il commember da suprastanza Conradin Caduff ha demissionau ord motivs da temps. Il president engrazia ad el per siu engaschi. L'ulteriura suprastanza vegn reelegida unanimamein.

10. Mieds d'instrucziun

Il meinaproject dil mied d'instrucziun Access, Francestg Friberg, ed il responsabel dalla part informatica, Adrian Cathomas, presentan ina resumaziun dalla analisa detagliada da 77 paginas pertuccont la situaziun dils mieds d'instrucziun ord vesta dalla scola romontscha. Plinavon in plan per la realisaziun dils mieds necessaris cun indicar la priorisaziun e la calculaziun dils cuosts. La Pro Idioms sebase en sia lavur sil sondadi pertuccont ils mieds d'instrucziun ch'ei vegnius rispundius da biebein 100 scolasts en Surselva e sin las experienzas fatgas cun la realisaziun dil mied d'instrucziun Access. Ina resumaziun dalla analisa vegn repartida alla fin dalla radunonza a tuts presents ed aschuntada en quella fuorma al protocol.

Ils 21 da matg 2013 ha ina delegaziun dalla Pro Idioms fatg la medema presentaziun a cusseglier guvernativ Martin Jäger, cau dil departament d'educaziun. La reacziun da cusseglier guvernativ Martin Jäger ei stada negativa: Ich habe meine Leute, wir haben unsere Gefässe, ihre Zahlen interessieren uns nicht.

La medema presentaziun ei era vegnida fatga avon representants dalla Ligia Romontscha.

Francestg Friberg informescha era sur dalla moziun dalla Conferenza generala romontscha Sursilvana (l'uniun dils scolasts sursilvans) che pretenda ils mieds d'instrucziun necessaris els idioms e sustegn il mied d'instrucziun Access. La moziun ei vegnida suttascretta da 111 scolastas e scolasts e surdada al cusseglier guvernativ Martin Jäger.

11. Program da lavur

Il president Heinrich Berther presenta il program da lavur.

1. Mieds d'instrucziun els idioms

La Pro Idioms vegn ad ir vinavon la via politica per survegnir ils mieds d'instrucziun necessaris els idioms. Las stgisas dil departament d'educaziun ein adina las medemas: munconza da finanzas, forzas humanas e qualitat. Cun sia analisa detagliada e cul mied d'instrucziun Access ha la Pro Idioms mussau si ch'ei va. Ei dat duas vias per realisar ils mieds d'instrucziun: u che la Pro Idioms fa il mied ed il cantun paga ni ch'il cantun fa sez sia lavur. Ei sa denton buca esser ch'il cantun fa mo in mied ni l'auter els idioms. Ei drova in concept complessiv. Igl ei buca giustificau che la gronda part dils affons romontschs ein disavantagjai pervia dils mieds d'instrucziun. La regenza ei responsabla per ils mieds d'instrucziun, mo tochen ussa maunca la bunaveglia politica. Perquei basegna la Pro Idioms vinavon il sustegn da ses commembers ed ei drova era igl agid dallas vischnaucas e regiuns romontschas.

2. Artechel 32 dalla nova lescha da scola

Igl artechel 32 sa vegnir midaus mo sin palancau dil cussegl grond.

3. structuradas d'uniuns romontschas

Las structuradas dallas uniuns romontschas ston vegnir democratizadas. Pintgas minoritads romontschas en posiziuns da clav astgan buca decider sur dall'entira Romontschia. La basa duei saver decider. Las organisaziuns duein star en per ils interess dalla basa.

12. PRO IDIOMS Engiadina

Il president dalla Pro Idioms Engiadina, Domenic Toutsch, porta ils salids dall'Engiadina. El engrazia alla Pro Idioms Surselva per la buna collaboraziun. Domenic Toutsch critichescha la politica senza respect en connex cull'introducziun dil rumantsch grischun. Respect fussi ei da curreger il sbagli fatal e da tedlar sin las vuschs dalla Romontschia.

Domenic Toutsch critichescha era exponents dallas medias che s'engaschan per il rumantsch grischun e representants dil rumantsch grischun che vulan destabilir la Romontschia.

Las medias romontschas sefatschentien cun la dispeta en la Romontschia ed emprovien da cuschentar l'opposiziun enviars il rumantsch grischun. Dispeta detti ei denton mo denter la populaziun en las vischnaucas cun scolas romontschas e funcziunaris che vivien en la regiun tudestga.

Il president Heinrich Berther engrazia a Domenic Toutsch per la buna collaboraziun cull'Engiadina.

13. Varia

Dr. Dumeni Columberg, ant. cusseglier naziunal

Dumeni Columberg engrazia alla Pro Idioms per sia lavur preziosa e selegra da siu success. La Pro Idioms seigi la vusch dil pievel romontsch. Ella hagi contribuui essenzialmein alla concordanza sil sector dalla scola. Ei drovi la convivenza, discordias duessien buca penetrar ordeifer la Romontschia perquei ch'ils Romontschs seigien dependents dalla beinvulientscha dils convischins. La Pro Idioms dueigi sebasar vinavon sil principi dalla concordanza e luvrar cun forza ed unitad vid il project dils mieds d'instrucziun. Ei seigi l'obligaziun dil cantun da far ils mieds d'instrucziun e la Pro Idioms dueigi dir claramein tgei che seigi la voluntad dil pievel.

Vitus Gartmann, president dalla Surselva Romontscha

Vitus Gartmann engrazia sco president dalla Surselva Romontscha e sco bab pertuccau a tut quels ch'ei s'engaschai per ils idioms, oravontut alla suprastanza dalla Pro Idioms. El giavischa grond support dalla basa e bien success.

Duri Bezzola, president dalla Ligia Romontscha

Duri Bezzola ei impressiunaus digl engaschament e dalla dinamica dalla Pro Idioms. Sco president dalla Ligia Romontscha stoppi el star en per tut ils differents idioms e per la Romontschia sco tala. Perquei sappi el buca dir quei ch'ils presents udessien il pli bugen. Ei seigi impurtont da collaborar ed anflar cumineivlamein sligaziuns.

Duri Bezzola menziunescha era la fusiun da vischnauncas Glion plus. Sch'il romontsch vegli ver success drovi ei la collaboraziun dalla Surselva Romontscha, dalla Pro Idioms e dalla Ligia Romontscha. Plinavon menziunescha Duri Bezzola l'iniziativa dils lungatgs jasters ella scola populara. La Ligia Romontscha vul cumbatter quella iniziativa. La pasch linguistica seigi periclitada ed il Grischun savessi vegnir egl offside sche quella iniziativa vegnessi realisada.

Urs Cadruvi, secretari dalla Ligia Romontscha

Urs Cadruvi engrazia alla Pro Idioms per la buna collaboraziun e ch'igl ei stau pusseivel da scaffir il model da coesistenza (Memorandum). El ei extrem impressiunaus dil mied d'instrucziun Access. La lavur dils dus davos onns seigi stada intensiva e quella digl avegnir vegni silmeins aschi intensiva. Urs Cadruvi critichescha il cantun che vul realisar il model da coesistenza pér cul niev plan d'instrucziun igl onn 2016. Quei seigi memia tard, ei stoppi marschar ussa enzatgei.

Urs Cadruvi spera dad era saver mobilisar la forza dalla Pro Idioms per auters temas, p. ex. per ils problems dil romontsch en connex cun la fusiun da Glion plus ni per la scola el futur che vegni ad esser in'otra che quella dad oz.

Heinrich Berther, president dalla Pro Idioms Surselva

Heinrich Berther sedrezza directamein a Duri Bezzola. Ei seigi siu duer da representar ils basegns dalla pluralitad dalla Romontschia sco president dalla Ligia Romontscha, sco deputau e commember dalla Cumissiun per scola e cultura. Siu duer seigi da procurar ensemen cun la Pro Idioms ch'il cantun metti a disposiziun ils mieds d'instrucziun necessaris els idioms. Il plan d'instrucziun 21 stoppi, quei che pertucchi il romontsch, buca vegnir coordinaus culs auters cantuns, perquei sappi il departament d'educaziun buca prender il plan d'instrucziun 21 sco stgisa per referier la producziun da novs mieds d'instrucziun els idioms.

Alla fin engrazia il president Heinrich Berther a tut quellas e quels ch'ei segidai cun la Pro Idioms. In cordial engraziament admetta el alla anteriura secretaria Inge Venzin. Per la decoraziun dalla sala engrazia el a signura Carmelia Giger. A Flavio Bundi per igl accumpignament musical al clavazin. Al marcau da Glion per sponsurar igl aperitiv.

Allas 22:40 siara il president Heinrich Berther la secunda radunonza generala. Tuts ein envidai agl aperitiv e da guder in mument da cumpignia.

Ruschein, ils 27 da matg 2013

Carin Cadruvi